

“Korona Öğretmen” in Bilim Dersi!*

Prof. Dr. Bülent Yılmaz / Hacettepe Üniversitesi - Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Koronavirüs, gözle görülmez acımasız bir öğretmen gibi. Bu nedenle kendisine kısaca “Korona Öğretmen” diyebiliriz! Şu kısacık sürede hayatın hemen hemen

her alanına ilişkin olarak ne kadar çok şey öğretti bütün dünyaya değil mi? Öğretmeyi de sürdürecektir gibi. Ekonomik sistemlerden teknoloji kullanımına, temizlikten sosyal bir

varlık oluşumuza, küresel sorunlardan özgürlüğün değerine, eğitimden

* Bülent Yılmaz. *Zor Zamanlarda: Denemeler*. İstanbul: Hiper yayın, 2020.

ellerin insan hayatında hiç düşünülmemiş önemine, sınıf kavramından küreselleşmeye kadar ne çok şeyi gözümüzün içine soktu, ders olarak anlattı. Bu dersleri alıp almadığımız, öğrenip öğrenmediğimiz şimdilik belli değil. Çok yakında anlarız. Ama kabul etmeliyiz ki, o bir öğretmen; yıllardır, yüzyıllardır anlamadığımız, görmediğimiz, anlayıp önemsemediğimiz, görmezlikten geldiğimiz, hırslarımıza, çıkarlarımıza feda ettiğimiz doğruları, gerçekleri önümüze koyuverdi. “Buyurun,” dedi. Hem de ciddi biçimde korkutarak, hiç şaka yapmadan, öldürerek, hiç ödün vermeden öğretiyor. “Siz bilirsiniz,” diyor. “Ders almasını bilerseniz bu süreç sizin için bir kazanç olur, yok öğrenmemekte hala ısrar ederseniz, açık olmayacaktır ama, yine de insanlık olarak yolunuz açık olsun! Yakında görüşeceğimiz yeni arkadaşlarıma selamımı söylemeyi unutmayın!”

Tabi ders demek, ister istemez “ödev” demektir. Ödevsiz ders olur mu? Bu yüzden acımasız “Korona Öğretmenimiz” dersini anlattı, anlatıyor ama aynı zamanda günlük, yıllık, yüzyıllık ödevler vermeyi de ihmal etmiyor! Az buz değil verdiği ödevler! Hem de öyle uzaktan eğitim yöntemlerini, dijital platformları falan değil, birebir, yüzyüze eğitim tekniğini tercih ediyor! Kulak çekmiyor, öldürüyor!

Ödevleri not edip etmediğimize, yapıp yapmayacağımıza ilişkin ipuçlarını yakında görmeye başlarız.

Bence, sevimli olmayan yeni öğretmenimizin bu süreçte verdiği en önemli derslerden ve tabi ödevlerden birisi bilim gerçeği ile ilgili olanıdır. Yani dersimizin konusu bilimdir!

Bizim toplum bilimi genellikle büyük bireysel ve toplumsal felaket zamanlarında aklına getirir, ona o zamanlarda gereksinim duyar, başvurur ve kullanmak ister. Deprem, sel, kasır-

Bilim, bilinmeyi bilindir kılmak demektir. Bilimin ürünü bilimsel bilgidir. Bilim, insan aklının ürünüdür. Bilim kişilere göre, duygularımıza göre değişmeyen, verilere, kanıtlara dayalı, sınanmış, sistemleştirilmiş, hayatı sağlam temellere dayayan, yanlış en aza indiren, güvenilir, doğru bir rehber, kılavuzdur.

ga, yangın, salgın hastalık, ekonomik kriz, uzaydan dünyaya yaklaşan bir göktaşı, tarladaki ürünümüzü yok eden bir böcek ya da hastalık, çocuğumuzun ateşlenmesi, dişimizin zonklamaya, yazın su kaynaklarımızın kuruması, açlık, tarım ürünlerine yaklaşan bir hastalık vb. türden hayatlarımızı derinden etkileyen sorunlar yaşadığımızda “bilim, bilim!” der dururuz. Böyle zamanlarda deprem uzmanı, hekim, ekonomist, mühendis, eğitim bilimci, jeolog, biyolog, matematikçi, sosyolog, tarım mühendisi vb. bilim adamlarını televizyonlarda can kulağı ile dinler, önerilerini gerçekleştirmeye çalışırız.

Oysa bilim neredeyse insanoğlu ile yaşıt ve hayatımızın her anında ve parçasında var. Biz farkında değiliz. Taktığımız gözlük, kullandığımız çatal kaşık, bilgisayar, otomobil, uçak, gemi, bisiklet, giydiğimiz ayakkabı

ya da pantolon, koltuk, sandalye, yatak, bisküvi, televizyon, radyo, kullandığımız lamba, elektrik, bindiğimiz asansör, içtiğimiz ilaç, çamaşırlarımızı, bulaşıklarımızı yıkadığımız deterjan, kurduğumuz devlet, şirket, belediye, okul sistemleri, inşa ettiğimiz evler, işyerleri, üstünden geçtiğimiz yollar, açtığımız hastaneler, balık tuttuğumuz olta, cep telefonu, doktorun ya da veterinerin yazdığı reçete, verdiği ilaç vb. daha sayabileceğimiz binlerce araç gereç, sistem, kurum bilimin hayatımıza girmiş, hayatımızı yönlendiren, belirleyen somut biçimleri, ürünleridir.

Bu salgın döneminde bilime olan sönük aşkımız yine alevleniverdi sanki, hem de öyle böyle değil! Gözümüz kulağımız bilim insanlarının koronavirüse (Covid-19) karşı bulacakları aşı ve ilaçta. Yani bilimde. Kurtarıcımız o.

Bu, elbette kötü bir şey değil; ancak asıl mesele, bilime olan aşkımızın kısa süreli, pragmatist ve çıkarıcı olması; bilim kültürümüzün, yani bilime ilişkin toplumsal anlayış, yaklaşım, tutum ve eylemlerimizin niteliksiz ve zayıf olması.

Bilim, en genel anlamıyla “gerçeği bilme, gerçeğe ulaşma çabasıdır.” Bilim, gerçeğe ilişkin en sağlam, en güvenilir bilgi demektir. Bilim, bilinmeyi bilindir kılmak demektir. Bilimin ürünü bilimsel bilgidir. Bilim, insan aklının ürünüdür. Bilim kişilere göre, duygularımıza göre değişmeyen, verilere, kanıtlara dayalı, sınanmış, sistemleştirilmiş, hayatı sağlam temellere dayayan, yanlış en aza indiren, güvenilir, doğru bir rehber, kılavuzdur. Bilime dayalı hayat, akla dayalı, mantıklı hayat demektir. Bilim en az hatayla, en az zararla yaşamak demektir. Bilim en sağlam sorun çözücüdür. Bilim, yararlı demektir. Dünya tarihindeki bütün uygarlıkların temelinde bilim vardır. Bilimsiz uygarlık olamaz. Bi-

limsiz hayat insanın sonunu getirir. Ortaçağ'da vebanın 200 milyona yakın insanı öldürmesinin temel nedeni bilimin yetersizliğidir. Bugünlerde yaşadığımız koronavirüs salgınında dünyadaki ölüm sayısı bizi çok üzse ve her bir insan kaybımız çok acı olsa da geçmişle karşılaştırmayacak kadar az olması da bilim nedeniyledir. Eğer bilim, antibiyotik dediğimiz ilacı bulmasaydı en basit gripten dahi hala milyonlarca insan ölüyor olacaktı.

İnsanı hastalıktan koruyan, kurtaran bilimdir. Bilim, yaşadığımız üzere, elimizi dahi nasıl yıkayacağımızı tarif ediyor.

Bilime kutsallık, dogmatiklik yüklemiyoruz elbette. Bu, en başta bilimin yapısına aykırıdır. Bilimin gücü "mutlak doğru yoktur, doğru değişir" ilkesine dayanmasından gelir. Bilim eleştiriye, tartışmaya, araştırmaya, gözleme, veriye, kanıta, akıl yürütmeye, analize, kavrama dayanır. Bunlar ve değişime açık oluşu, onun gücüdür. Bilim mutlak olarak iyi ya da kötü değildir. Onun iyi ya da kötü biçimde kullanımı söz konusudur. Bilim iyi amaçlar için kullanılırsa insanlık için iyi sonuçlara, kötü amaçlarla kullanılırsa kötü sonuçlara neden olur. Hiroşima, Nagazaki'deki atom bombası felaketleri bilimin kötü amaçlı kullanımının en bilinen örneğidir.

Bilimin yetersiz kaldığı noktalar olabilir. Bilimden başka gerçek yoktur da diyemeyiz. Ve elbette hayatın tek parçası değildir bilim. Sanat gibi, felsefe gibi, inanç gibi, siyaset, spor, eğlence gibi başka hayat alanlarımız da vardır. Ancak her birisinin yönü, araç ve işlevleri farklıdır. Kuşkusuz, bunlar bilimin gücünü görmemizi engellememelidir.

"Korona Öğretmen" bize şunu söylüyor, daha doğrusu dersimizi veriyor ve ödevimizi yazdırıyor: Bilimi ciddiye alın, önemseyin, koruyun,

**"Korona Öğretmen"
bize şunu söylüyor,
daha doğrusu
dersimizi veriyor
ve ödevimizi
yazdırıyor: Bilimi
ciddiye alın,
önemseyin,
koruyun, sevin,
ötelemeyin,
örselemeyin, yok
saymayın.**

sevin, ötelemeyin, örselemeyin, yok saymayın. Bilimin söz söyleyeceği alanlarda başkasına söz vermeyin, onun sözünün kesmeyin, onu cezalandırmayın. Ona yatırım yapın, onu en önde tutun. Böyle yaparsanız karşılığını kat be kat alırsınız. Yok, böyle yapmazsanız benim gibi daha çok korona öğretmenleriniz, buzul devirleriniz, kavurucu sıcaklarınız, susuzluklarınız, açlıklarınız, tsunamiyeleriniz, hastalıklarınız, üzüntüleriniz, fakirlikleriniz vb. felaketleriniz olur.

Bilimi önemsemek öncelikle onun farkında olmak ve sonra da ona ciddi ve sürekli yatırımlar yapmak demektir. Bilime yatırım ise eğitime, araştırmaya, teknolojiye, kültüre, sanata, sağlığa, tarıma, sanayiye vb. yatırım demektir. Bilimin en önemli kaynağı eğitimidir. Eğitimi bilimsel nitelikte gerçekleştirmek gerekir. Bilimsel olmayan bir eğitimle bilim üretemeyiz. Bilim üretemez isek geri kalır, çok acılar çekeriz. Çünkü Kuçuradi Hoca'nın dediği üzere, "acılarımızın kaynağında da bilgisizlik vardır."

Kabul edileceği üzere, Türkiye'de koronavirüs salgını ile mücadele sürecinin en önemli unsuru Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulan "Bilim

Kurulu"dur. Süreci en doğru biçimde yönetmede ve en az zararla atlatmada bu kurulun işlevinin ne kadar yaşamsal olduğunu görüyoruz. Bilim Kurulu demek, son tahlilde bilim demektir. Sorunu bilimin kılavuzluğunda ele almak ve çözmeye çalışmak demektir. Elbette sahada büyük özverilerle, yaşamları pahasına mücadele eden insanlarımızı, en başta sağlık ve ilgili diğer meslek gruplarının hakkını teslim etmeliyiz. Ancak eğer bu süreç böyle bir bilim kurulu aracılığıyla, bilime, bilgiye, akla dayalı olarak yönetilmeseydi tablo tahmin edilemeyecek denli ağır olurdu.

Bilim Kurulu yapılanması Türkiye'de bilime olan ilgi, sevgi ve güveni belirli ölçüde artırmıştır. Bu sevindiricidir. Keşke bu yaklaşımı her toplumsal alana yayabilsek, uygulayabilsek. Umarız bu bilime ilişkin bu ilgi, sevgi, anlayış ve yaklaşım sürekli bir nitelik kazanır.

Siyasetin bilimden bu türde yararlanma çabaları son derece olumludur.

"Korona Öğretmen" bir özete işaret ediyor ve bu konudaki dersimize nokta koymamızı istiyor. Özet şu: İnsanlık, uygarlık, dünya, geleceğimiz, toplum ve birey için bilim çok önemlidir, yaşamsaldır; bunu aklımızdan hiç çıkarmamalıyız. Bu, tarih boyunca böyleydi, yine böyle olacak.

İnsanı merkeze koyan, adaletli ve eşitlikçi sosyo-ekonomik sistemler kuramadığımız sürece işimiz zor; "Korona Öğretmen" gider, başka bir öğretmen gelir.

Gözle göremediğimiz bu acımasız öğretmenimizin ne kadar çok ve büyük ödevler verdiğinin farkındayız değil mi?

Bakalım, insanlık olarak tüm bu ödevlerimizi anlayıp yapacak mıyız, yoksa tembel ve sorumsuz öğrenciler olmaya devam mı edeceğiz?